Nicolae Saramandu, Manuela Nevaci, Irina Floarea, *Carti tră înviţare rămăneşte. Manual de dialect aromân pentru elevii aromâni din Albania,* Editura Universităţii din Bucureşti – Bucharest University Press, 2024

DOI: http://doi.org/10.35219/lexic.2025.1-2.24

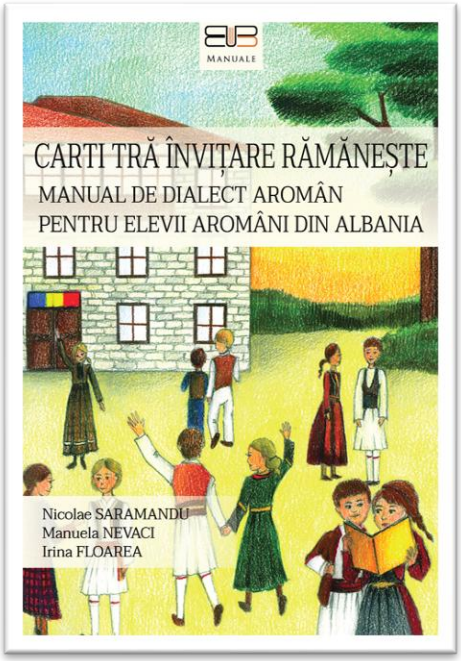

Carti tră înviţare rămăneşte. Manual de dialect aromân pentru elevii aromâni din Albania este un manual de predare-învăţare a aromânei pentru nivelul A1 – B2 şi se adresează tuturor celor care vor să-şi însuşească acest dialect al limbii române.

Manualul a fost realizat cu sprijinul *Departamentului pentru Românii de Pretutindeni* şi al *Societăţii de Cultură Macedo-Română.*

Pentru susţinerea procesului instructiv-educativ al elevilor şi al studenţilor aromâni este nevoie de un manual de predare-învăţare a dialectului aromân prin raportare la limba română literară.

Astfel, manualul conţine douăsprezece unităţi didactice, realizate în diglosie: în dialectul aromân şi în limba română standard. Sistemul de scriere este cel folosit în tradiţia românească, acceptat de comunitatea ştiinţifică şi normat de academicienii Matilda Caragiu-Marioţeanu şi Nicolae Saramandu în *Manual de aromână. Carti trâ înviţari armâneaşti*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.

Noţiunile sunt adaptate nevoilor de vârstă ale elevilor, precum şi gradului de cunoaştere a dialectului de către grupul ţintă. Dată fiind lipsa de materiale didactice pentru însuşirea dialectului aromân la momentul actual de către populaţia şcolară, s-a impus elaborarea unui curs modern de învăţare pentru nivelurile intermediare (vorbit, citit, scris – redactare text).

Autorii, specialişti în dialectologie nord şi sud-dunăreană de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti" al Academiei Române, au urmărit realizarea unei varietăţi dialectale standardizate, pornind de la tradiţia scriitorilor moscopoleni din secolul al XVIII-lea, ale căror lucrări

aveau ca bază graiul fărşerot. Acest grai este vorbit de grupuri de aromâni din toate ţările balcanice şi de comunităţi din diaspora, aflate în America, Australia şi în ţări din Europa. Primul manual de acest fel i se datorează unui autor aromân provenit din mediul cultural moscopolean din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, Constantin Ucuta, numit *Noua pedagogie*, cu subtitlul „Abecedar lesnicios pentru a-i învăța pe copii carte romano-vlahă în uzul curent al romano-vlahilor", lucrare tipărită în 1797 la Viena în imprimeria fraţilor Puliu, de origine aromână. Dat fiind faptul că aromânii fărşeroţi folosesc etnonimul de *rămăńi* şi adjectivul *rămăneaşte* atât pentru românii de la nord de Dunăre cât şi pentru cei de la sud de Dunăre, autorii au optat pentru titlul *Carti tră nviţare rămăneşte*, subliniind unitatea limbii române.

În realizarea manualului, Nicolae Saramandu, Manuela Nevaci şi Irina Floarea au valorificat cunoştinţele ştiinţifice din lucrările de specialitate publicate de ei ca autori, în ţară şi în străinătate, şi experienţa didactică acumulată în decursul anilor. Unităţile didactice au fost structurate în aşa fel încât permit utilizarea metodelor moderne, activ-participative, de stimulare a gândirii critice în timpul procesului de învăţare, urmărind etapele achiziţiei dialectului. Textele lecţiilor sunt prelucrări ale autorilor Nicolae Saramandu şi Manuela Nevaci, vorbitori nativi ai dialectului aromân, ale unor materiale înregistrate în cursul anchetelor dialectale la aromânii din România, Bulgaria, Grecia, Albania, Republica Macedonia de Nord, asigurând astfel autenticitatea graiului la toate nivelurile limbii (fonetică, morfologie, lexic). Manualul sintetizează activitatea didactică a celor doi profesori, desfăşurată de-a lungul a zeci de ani în predarea aromânei şi a limbii române standard în mediu universitar şi la comunităţile de aromâni din ţară şi din străinătate. Cea de-a douăsprezecea unitate didactică conţine o selecţie de texte literare în dialectul aromân.

Poporul român are patru ramuri istorice şi, respectiv, patru dialecte, dacoromân, aromân, meglenoromân, istroromân, provenite din *româna comună*, definită de Sextil Puşcariu ca

> „limba vorbită de strămoşii dacoromânilor, aromânilor, meglenoromânilor şi istroromânilor de azi, înainte ca orice legătură între ei să fi fost întreruptă" (Puşcariu, *Études de linguistique roumaine*, Cluj-Bucureşti, 1937, p. 58).

Unitatea dialectelor româneşti a fost susținută unanim de-a lungul timpului de lingviştii români (Ovid Densusuanu, Alexandru Philippide, Sextil Puşcariu, Theodor Capidan, Alexandru Rosetti, Tache Papahagi, Eugeniu

Coşeriu) şi străini (Wilhelm Meyer-Lübke, Gustav Weigand, Matteo Bartoli, Giuliano Bonfante, Alf Lombard, Carlo Tagliavini, Gerhard Rohlfs):

> „Nu poţi să faci lingvistică românească de nici un fel fără să te gândeşti dacă şi în aromână e la fel, dacă şi în istroromână e la fel. Şi vezi ce semnificaţie pot avea faptele când vezi că acolo e exact aşa, ca şi în dacoromână, de exemplu. Şi când e altfel, tot aşa, tot interesant e, ca să vezi că-i altfel". (Eugeniu Coşeriu, *Limba română – limbă romanică. Texte manuscrise*, volum editat de Nicolae Saramandu, Editura Academiei Române, Bucureşti 2005).

Prin publicarea acestui manual, autorii pun la dispoziţia elevilor, studenţilor, cadrelor didactice, cercetătorilor un instrument de lucru modern şi accesibil care să înlesnească însuşirea dialectului aromân.

Manuela NEVACI & Irina FLOAREA,
Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Al. Rosetti",
Universitatea din Bucureşti, România